

Autor:

Rufí Cerdan i Heredia
Rufi.cerdan@uab.es

Títol:

Planificació territorial i dimensió socioambiental: una lectura geogràfica dels incendis forestals al Bages

Data lectura de la tesi:

25 d'abril de 2003

Paraules clau:

Incendis forestals, Sistemes d'Informació Geogràfica, participació social.

Contingut:

Aquesta tesi està escrita des de diversos postulats de la ciència geogràfica i constata que la visió dominant fins ara del problema dels incendis forestals els ha considerat un fenomen biològic causat per unes activitats econòmiques contràries a la dinàmica espontània de la natura, la qual sense la nostra intervenció, tendiria cap a l'equilibri perfecte. Aquesta visió seria molt diferent de la que apareix quan s'observa la dimensió socioeconòmica del problema i es constata que el creixement de la gravetat i extensió dels incendis forestals ha estat paral·lel a la disminució de la gestió en les masses forestals, propiciant l'increment de la seva exposició al risc dels.

A partir de la metodologia de la cadena causal del risc desenvolupada per la universitat de Clark, es considera com el procés de la cadena causal del risc s'inicia en els desigs i necessitats humanes associades amb el bosc i les formes de gestió dels usos del sòl, seguit de la ignició, les afectacions i conseqüències. Aquest esquema permet fer una valoració de l'existència de dos sistemes de gestió, el convencional, que opera quan el foc ha començat, i un d'alternatiu que posaria l'èmfasi en els moments inicials de la cadena causal. Aquest plantejament metodològic sustenta l'anàlisi del sistema de lluita contra els incendis forestals vigent a Catalunya, i la formulació de les alternatives.

Estudiant la comarca del Bages i considerant les transformacions físiques de les explotacions forestals, altres factors ambientals i els elements demogràfics i socials que influeixen en el fenomen dels incendis, presentem la formulació d'un model explicatiu "híbrid", compendi d'elements ambientals i socials que interactuen per impulsar una cadena fatídica que periòdicament ha causat la destrucció del patrimoni forestal d'una tercera part de la comarca.

A partir d'aquesta explicació i de l'anàlisi del paradigma vigent, qualificat de "reactiu" perquè es fonamenta en la intervenció quan s'ha detectat el foc, formulem els elements del nou paradigma "preventiu". Aquest es sustenta en una discussió que no ha estat exclusivament acadèmica sinó que també s'ha contrastat amb els principals protagonistes de la lluita contra els incendis forestals al Bages i sobretot amb les Agrupacions de Defensa Forestal on s'integren els actors que actuen organitzadament.

Seguidament, s'aborda la qüestió del planejament territorial que afecta als boscos catalans. Amb l'estudi de les diverses figures de planejament, i atenent a les funcions (d'ordenació silvícola, prevenció d'incendis i organització de l'emergència) i als àmbits geogràfics, comprovem com l'ordenament jurídic i la praxi de les diverses administracions ha desestructurat la seva articulació. Des de la realitat de les finques forestals del Bages, i des de l'instrument més elemental de planejament com és el Pla tècnic de gestió i millora de les finques forestals, verifiquem el fet que en la realització i el seguiment d'aquests Plans no s'han tingut en compte les accions previstes en plans d'àmbits territorials superiors i de funcions complementàries. Alhora, i dissortadament, es confirma com la falta de rendibilitat de les millors finques forestals de la comarca esdevé una causa determinant de la manca de gestió silvícola, i originarà en darrera instància, el creixement descontrolat del combustible que servirà de reserva energètica per a un nou episodi d'incendi incontrolable.

Finalment, després de dissenyar una estructura vàlida per a l'articulació de les figures de planejament que tinguin present la correspondència d'àmbits i de funcions, i la utilització dels Sistemes d'Informació Geogràfica, descrivim el procés i el mètode de planejament preventiu comarcal inaugurat al Bages. Aquest disposa del suport de les eines informàtiques que faciliten l'anàlisi de les necessitats preventives més ajustades al territori, així com de la participació social com a garantia de la seva viabilitat.

Author:

Rufí Cerdan i Heredia
rufi.cerdan@uab.es

Title:

Land use planning and socioenvironmental aspects: A geographical analysis of forest fires in the Bages county.

Date of Dissertation Defence:

25 April 2003

Keywords:

Forest fires, Geographical Information Systems, Social Participation, Bages, Catalonia, Spain

Summary:

Written from a geographical perspective, this dissertation acknowledges that the hegemonic view on forest fires until very recently has been one of considering forest fires as purely biological phenomena caused by human activities totally opposed to spontaneous natural dynamics which, in the absence of human intervention would tend towards equilibrium. From a socioenvironmental point of view, the situation is rather different. The increase in the magnitude of forest fires has paralleled a decrease in forest management and therefore an increase in the susceptibility to this hazard.

The dissertation uses the hazard causal chain model developed by Clark University researchers. According to this model, hazards begin with the human wants and needs in this case associated with forest followed by the specific management methods to fulfil these wants and needs and downstream from here, followed by ignition, impacts and consequences. The model allows for the comparison of two forest fire management options. The more conventional one begins its operation when fire has already started whereas the more alternative would begin hazard management upstream of the ignition phase. This methodological setting sustains the analysis of the struggle against forest fires in Catalonia and of the different management options.

From the case study in the Bages region and considering the transformation in forest estates, other environmental factors and the demographic and social elements influencing forest fires, the dissertation formulates an explanatory model "hybrid" in nature and composed by environmental and social factors that interact to unleash the hazard chain periodically ravaging up to a third of the forests of this area.

Instead of the dominant "reactive" paradigm the dissertation develops a more "proactive" paradigm founded on not purely academic considerations but also on discussions with the main actors in the struggle against forest fires and especially with members of the so-called "Forest Defence Groups" (local associations of forest owners, voluntary members of the public, etc.). The dissertation gives a great emphasis to the question of land use planning affecting catalan forests. By studying the different

planning instruments and with an eye on functions such as forest production, fire prevention and the organization of emergencies at different geographical scales, it is proven how the legal apparatus and the practice of public institutions has destructured a much needed articulation. From the reality of forest estates in the Bages and from the most basic form of planning (Technical Plans for the Management and Improvement of Forest States) the dissertation verifies that the execution and monitoring of such plans has not taken into account actions foreseen in plans at other, larger scales. At the same time, it is confirmed that the lack of profitability of the best forest states in the Bages becomes a fundamental cause of mismanagement or nonmanagement of these estates originating the uncontrolled growth of fuel that will act as a reservoir for new fire episodes.

Finally and after presenting a working structure for the articulation of the different planning instruments and after using GIS methods, the dissertation describes the process and method of the new preventive planning developed in the study area. This planning includes computer tools that facilitate the analysis of prevention needs tailored to the area as well as the incorporation of social participation as a fundamental mechanism to guarantee its viability.